

підрозділів, які діють у прифронтових або деокупованих районах;
3) обов'язкова ідентифікація джерел фінансування та майна: бюджетне, гуманітарне, оперативне – з відповідним розмежуванням в обліку;
4) підготовка персоналу до роботи в надзвичайних умовах – евакуація, відновлення даних, робота з пошкодженими обліковими системами.

Список використаних джерел:

1. Васюк С. В. Контроль як одна із функцій підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2022. № 3. С. 148–151.

2. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в апараті МВС, центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, бюджетних установах, що належать до сфери управління МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.08.2016 р. № 801. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1233-16/conv#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-62>

Петренко А. С.,

аспірант

*Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

МЕДІАЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Трансформація системи кримінальної юстиції в Україні у після-воєнний період є не лише процесом наближення до європейських стандартів, а й цивілізаційним викликом, що торкається фундаментального питання – місця людини в праві. У межах цієї парадигми особливої ваги набуває відновне правосуддя як альтернатива суто каральним підходам. Його концепція базується на визнанні того, що злочин є не лише порушенням закону, а насамперед – порушенням людських відносин і довіри між особами та державою [1].

Однією з ключових форм реалізації відновного правосуддя є **медіація** – добровільна, конфіденційна процедура, у якій потерпілий і правопорушник за допомогою нейтрального посередника шукають рішення, що задовольнить обидві сторони. Ця практика не зменшує

ваги кримінальної відповідальності, але змінює її філософію – від відплати до відновлення.

Кримінальна юстиція України, попри поступ у напрямі європейських стандартів, досі орієнтована переважно на репресивну функцію. Водночас міжнародні тенденції вказують на необхідність зміни парадигми – від покарання до відповідального відновлення.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(99)19 визначає медіацію як процес, у якому «жертва та правопорушник добровільно беруть участь у вирішенні конфлікту за допомогою нейтрального посередника» [2].

В Україні прийняття Закону «Про медіацію» (2021 р.) стало важливим кроком, але його дія не поширюється на кримінальне провадження. Глава 35 КПК України регулює лише угоди про примирення, які мають переважно процесуальний, а не відновний характер. Відтак, система позбавлена інструменту, здатного забезпечити захист прав потерпілих шляхом діалогу, а не конфронтації.

Відновне правосуддя розглядає злочин не лише як порушення закону, а як порушення відносин між людьми [1]. Мета медіації – не покарання, а компенсація шкоди, розуміння мотивів і відновлення рівноваги.

У країнах ЄС (зокрема, Німеччина, Нідерланди, Фінляндія) кримінальна медіація давно стала частиною судової практики. Європейський форум з відновного правосуддя (European Forum for Restorative Justice) підтверджує, що такі програми зменшують рівень рецидиву на 20–30 % і сприяють відновленню довіри до суду [3].

В Україні застосування медіації у кримінальних провадженнях залишається епізодичним. Пілотні проєкти, започатковані у 2019–2023 рр. за підтримки ПРООН та Міністерства юстиції, засвідчили, що добровільна участь сторін і кваліфікований медіатор значно підвищують ефективність розслідування.

Попри це, законодавство не встановлює ані статусу медіатора у кримінальному процесі, ані наслідків проведення процедури. На практиці угоди про примирення часто укладаються формально, без реального діалогу. Це суперечить суті відновного правосуддя, де результатом має бути не папір, а усвідомлення відповідальності.

Згідно з Римським статутом Міжнародного кримінального суду (1998) та Декларацією ООН про основні принципи правосуддя для жертв злочинів (1985), держави повинні забезпечувати механізми мирного врегулювання конфліктів і участі потерпілих у процесі правосуддя [4].

Медіація прямо вписується у ці принципи. Вона не підмінює суд, а доповнює його гуманістичним елементом, створюючи баланс між справедливістю та милосердям.

- У сучасній українській науці сформувалися дві позиції:
- формально-правова, що акцентує на необхідності нормативного закріплення процедури (О. Миколенко, І. Гочачко);
 - гуманістично-ціннісна, яка розглядає медіацію як соціальний процес і частину культури довіри (О. Дубовик, Н. Zehr).

На думку автора, синтез обох підходів є оптимальним. Формалізація без гуманістичного наповнення призведе до чергової декларації, а надмірна етична риторика – до втрати юридичної визначеності.

Для реального впровадження медіації необхідно:

- доповнити КПК України новим розділом «Медіація у кримінальному провадженні», визначивши її як процесуальну дію;
- створити державний реєстр медіаторів із професійною сертифікацією;
- забезпечити підготовку фахівців у закладах вищої освіти (юридичний + психологічний профіль);
- закріпити можливість проведення медіації на будь-якій стадії кримінального процесу;
- забезпечити державну підтримку пілотних центрів при судах першої інстанції.

Висновки:

1. Медіація у кримінальному провадженні є інституційною формою реалізації права людини на справедливість. Вона забезпечує не лише процесуальний, а й морально-психологічний аспект відновлення.

2. Її ефективність підтверджується міжнародною практикою: за даними OECD (2021), програми кримінальної медіації у країнах ЄС знижують рівень повторних злочинів на 27 % [5].

3. Українська модель потребує поєднання нормативної визначеності та гуманістичного змісту. Тільки за цієї умови медіація перестане бути декларацією і стане реальною формою захисту прав людини.

4. У перспективі медіація може стати ключовим елементом відновного правосуддя в Україні, сприяючи зміцненню довіри до правосуддя, соціальній інтеграції правопорушників і гармонізації суспільних відносин.

Список використаних джерел:

1. Zehr H. The Little Book of Restorative Justice. New York : Good Books, 2015. URL: <https://restorativejustice.org.uk/resources> (дата звернення: 21.10.2025).

2. Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member states concerning mediation in penal matters / Council of Europe. Strasbourg, 1999. URL: <https://rm.coe.int/16804f4a2b> (дата звернення: 21.10.2025).

3. European Forum for Restorative Justice. Annual Report 2023. Leuven, 2024. URL: <https://www.euforumrj.org> (дата звернення: 21.10.2025).

4. United Nations. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. Adopted by General Assembly Resolution 40/34 of 29 November 1985. URL: <https://www.unodc.org> (дата звернення: 21.10.2025).

5. OECD. Restorative Justice and Criminal Mediation in Europe: Comparative Overview. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 21.10.2025).

6. Закон України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 4. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 21.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-63>

Петриченко О. П.,

*аспірант кафедри державно-правових і гуманітарних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В УКРАЇНІ

У процесі реформування нафтогазового сектору України, що передбачає впровадження європейських стандартів та гармонійну інтеграцію з європейською нафтогазовою системою, а також в умовах підвищеної небезпеки, інших викликів і загроз воєнного стану в Україні, важливого значення набуває вироблення, теоретична характеристика та реалізація принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері функціонування ринку природного газу в Україні як базових концептуальних ідей, що закладають «філософію» і покладаються в основну нормативно-правового впливу публічної адміністрації на ринок природного газу.

Аналіз літератури свідчить, що принципи адміністративного права (адміністративно-правового регулювання) поділяють за різними критеріями, зокрема на: а) зовнішні та внутрішні (Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, В.Я. Настюк та ін.); б) загальні та спеціальні (В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Н.П. Свиридчук, Г.Й. Ткач, А.А. Шарая та ін.) [Див.: 4, с. 41–48; 5, с. 34–38; 6, 133–135; 7, с. 118 та ін.]. Вважаємо, що поділ принципів на загальні та спеціальні заслуговує на особливу увагу. Перші мають основоположне значення для всієї галузі адміністративного права (законність, пріоритет прав та свобод людини